

รูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถามตามกฎหมายไทย

The Notice Letter Format in Accordance with Thai Law

พิทักษ์ ศศิสุวรรณ*

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เลขที่ 80 หมู่ที่ 9
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

Pitak Sasisuwan

Faculty of Law, Chiang Rai Rajabhat University 80 moo. 9
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

Email: pitak.sas@crru.ac.th

Received: November 21, 2024

Revised: January 28, 2025

Accepted: January 30, 2025

บทคัดย่อ

ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้กฎหมายได้ให้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้แก่ตนได้ และหากหนี้ถึงกำหนดและลูกหนี้ยังขึ้นไม่ชำระหนี้ กฎหมายให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติการทวงถาม ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ของตน เป็นการเตือนให้ลูกหนี้ทราบถึงหน้าที่ของตนในมูลหนี้หากเพิกเฉย ย่อมถือว่าตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว อย่างไรก็ตามในกฎหมายไทยมิได้กำหนดแบบ เอาไว้สำหรับหนังสือบอกกล่าวทวงถาม จึงเกิดปัญหารูปร่างแบบที่เหมาะสมของหนังสือบอก กล่าวทวงถามตามกฎหมายไทยควรมีลักษณะอย่างไร รวมถึงเนื้อหาในหนังสือบอกกล่าวทวงถามดังกล่าวควรสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จากการศึกษาพบว่าหลักประการสำคัญในการร่างหนังสือบอกกล่าวทวงถามที่สำคัญมีอยู่สามประการหลักคือ 1. บรรยายถึงสถานที่และวันเดือนปีที่บอกกล่าวทวงถาม 2. บรรยายถึงเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกิดขึ้น ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร พร้อมระบุค่าขอบังคับ หรือสิ่งที่จะบังคับเอาจากลูกหนี้โดยละเอียด 3. เนื้อความใน หนังสือบอกกล่าวทวงถามต้องไม่มีลักษณะข่มขู่ คุกคาม ประจานให้ลูกหนี้อับอาย รวมถึงห้าม ใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจ บนซองจดหมาย หนังสือหรือสื่อใด ๆ ให้ บุคคลอื่นเข้าใจว่าติดต่อกับเพื่อทวงหนี้

คำสำคัญ: หนี้, หนังสือบอกกล่าวทวงถาม, กฎหมายไทย, การทวงหนี้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Abstract

With the power of contractual obligation, the law grants creditors the right to demand payment from debtors. When a debt becomes due and the debtor fails to pay, the creditor is legally entitled to issue a demand for payment, serving as a formal notification to the debtor to pay their due, failing to do so will made the default on debtor's payment. However, Thai law does not prescribe a specific format for such notification letter, leading to questions about the appropriate form and content. This study examines the essential elements of a demand letter in accordance with the Debt Collection Act B.E. 2558. The findings reveal three key components: 1) specifying the date and place of the demand; 2) detailing the legal basis for the claim, including the parties involved, the relevant actions, and the specific amount or performance sought; and 3) ensuring that the content of the demand letter is free from threats, harassment, or any language that could cause embarrassment to the debtor. Additionally, the use of any words, symbols, or business names that could identify the communication as a debt collection attempt is prohibited.

Keyword: Obligation, Notice Letter, Thai Law, Debt Collection

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหนี้ไว้สำหรับการใช้สิทธิทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นหน้าที่ของลูกหนี้ที่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้เรียกร้อง ซึ่งในความเป็นจริงเป็นหน้าที่สำคัญที่ตามปกติลูกหนี้จะต้องชำระหนี้แห่งตนโดยที่เจ้าหนี้มีพักต้องเตือนเลย ลูกหนี้ที่ดีจะต้อง “กระตือรือร้น” (Enthusiastic) สำหรับการชำระหนี้ที่ตนติดค้างแก่เจ้าหนี้ตามกำหนดนัด ความติดค้างในหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ันั้นเกิดขึ้นนับแต่วันแรกที่เริ่มเป็นหนี้ต่อกันแล้ว ส่วนการที่กฎหมายกำหนดสิทธิในการตักเตือน หรือทวงถามไว้ให้กับเจ้าหนี้ก็เป็นเพียงช่องทางที่ช่วยให้เจ้าหนี้แสดงออกถึงการใช้สิทธิจนเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ต้องมีการชำระหนี้ต่อกันเท่านั้น

การบอกกล่าวทวงถามโดยเฉพาะการ “ทวงหนี้” (Debt Collection) จึงเป็นศิลปะประการหนึ่งแห่งการสื่อสารระหว่างเจ้าหนี้ฝ่ายหนึ่งกับฝ่ายลูกหนี้อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายฝ่ายผู้ทวงถามให้ผู้อื่นได้รับทราบ และเข้าใจในสารที่ผู้ทวงถามต้องการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็ต้องมีใจความครบถ้วนและไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลผู้ถูกตักเตือนทวงถามให้ต้องรู้สึกอับอาย เสียชื่อเสียง เจ็บปวดจากการทวงถามนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีได้กำหนดรูปแบบของหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้โดยตรง ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้หรือทนายความผู้รับมอบอำนาจในการทวงถามจึงสามารถร่างข้อความในหนังสือบอกกล่าวทวงถามได้โดยอิสระ อย่างไรก็ตามการทวงหนี้ก็ต้องเป็นไปภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิลูกหนี้ตามกฎหมายคือต้องไม่มีลักษณะคุกคาม ลบหลู่ดูหมิ่น หรือทำให้ลูกหนี้เดือดร้อนอับอาย ปัญหาคือรูปแบบหนังสือ ถ้อยคำ หรือข้อความใดที่สมควรระบุไว้ในหนังสือบอกกล่าวทวงถาม และในทางกลับกันสิ่งใดไม่ควรระบุไว้ แม้มีตำรากฎหมายเกี่ยวกับการว่าความได้กล่าวถึงลักษณะแห่งหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้ เช่น หนังสือสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาเกี่ยวกับการว่าความ การถามพยาน และการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย เป็นต้น แต่ก็ยังเป็นเพียงคำแนะนำจากประสบการณ์ภาคปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเท่านั้น ทั้งยังมีความเห็นที่แตกต่างหลากหลายมิได้มีการแจกแจงรายละเอียดให้ชัดเจนถึงที่มาและถ้อยคำสำนวนว่าสิ่งใดควรบรรจุไว้ในหนังสือบอกกล่าวทวงถามจึงเหมาะสมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยทั้งกฎหมายลักษณะหนี้ และพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ และทางปฏิบัติของเจ้าหนี้และทนายความผู้รับมอบอำนาจ

แม้ว่าหนังสือบอกกล่าวทวงถามมีอยู่หลายประเภท มีทั้งทวงถามให้ชำระหนี้ และบอกกล่าวเลิกสัญญา และการบอกกล่าวให้หยุดการกระทำต่างๆที่คู่กรณีกำลังกระทำอยู่นั้นเป็นการกระทบทสิทธิของผู้แจ้งเตือน ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนศึกษาเฉพาะการจัดทำเอกสารทวงถามให้ชำระหนี้ตามกฎหมายไทย โดยวิเคราะห์ข้อกฎหมายผ่าน “นิติทัศนะ” (Legal Mind) ของผู้เขียน เพื่อให้ได้รูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถามที่เหมาะสมเป็นไปตามสิทธิของเจ้าหนี้

บทความวิชาการนี้จะประโยชน์สำหรับผู้ศึกษาวิชากฎหมายลักษณะหนี้ และ วิชาการว่าความและถามพยานซึ่งจะสามารถขยายความทฤษฎีสู่แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับวิชาชีพกฎหมาย หรือทนายความ ทั้งเป็นการให้ความ เข้าใจในข้อกฎหมายที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบอกกล่าวทวงถามหนี้ของเจ้าหนี้ ผู้ถูกทำให้ กลายเป็น “ผู้ร้าย” ในสายตาของลูกค้าหนี้เมื่อต้องทำการใช้สิทธิแห่งตนเพื่อทวงถามหนี้ที่ลูกหนี้ ค้างชำระแก่ตน¹ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางแพ่งเป็นเรื่องของความสมัครใจยินยอมอัน วางอยู่บนพื้นฐานของ “เสรีภาพในการทำสัญญา”² และการเป็นหนี้ต่อกันนั้นโดยแท้แล้วเป็น เพียงส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตโดยปกติสุขของมนุษย์เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่ตนต้องการ ดังที่ กฎหมายสันนิษฐานไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนย่อมกระทำการกิจของตนในทางสุจริต”³ รวมถึงการทวงถาม ให้ชำระหนี้ก็เช่นกันเจ้าหนี้จะต้องทำโดยชอบด้วยกฎหมายและโดยสุจริต

2. การบอกกล่าวทวงถามตามกฎหมายไทย

กรณีที่เจ้าหนี้จะสามารถใช้สิทธิฟ้องเรียกชำระหนี้ให้ศาลบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง หรือขอบังคับชำระหนี้โดยเรียกค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้นั้น ในเบื้องต้นจะต้องให้หนี้ถึง กำหนดชำระเสียก่อน ถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้ ลูกหนี้ย่อมได้รับประโยชน์แห่งเงื่อนไขอยู่ เจ้าหนี้ก็ยังไม่มีสิทธิฟ้องร้องบังคับลูกหนี้ให้ทำการชำระหนี้ได้ ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้าผิดเวลา ไปจนได้ชื่อว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบเป็นพิเศษยิ่งกว่าหน้าที่ต้อง ชำระหนี้ กล่าวคือเจ้าหนี้มีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบ แก่ลูกหนี้ผู้ผิดนัดเป็นพิเศษได้⁴ ในบางกรณีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องกระทำพิธีการเตือน หรือทวงถามให้ลูกหนี้รู้ตัวก่อน

หนังสือบอกกล่าวทวงถาม หรือโนติส (Notice) คือจดหมายที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งส่งไปให้อีก ฝ่ายเพื่อบอกกล่าวทวงถาม หรือเป็นการทักท้วงให้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ทั้งเป็นการบังคับ สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดระหว่างคู่กรณีภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง โดยหากลูกหนี้ยังคง เพิกเฉยเสียไม่ปฏิบัติตามย่อมได้ชื่อว่าตกเป็นผู้ผิดนัด⁵

เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วการจะทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดได้นั้นจะต้องมีพิธีการที่เรียกว่า การ “ให้คำเตือน” แก่ลูกหนี้ และหากลูกหนี้ยังคงเพิกเฉยเสียไม่ชำระหนี้อีก กฎหมายจึงถือว่า ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้า (Delayed Performance) ต้องตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้ว

¹ The Bangkok Insight, “4 ข้อมูลสำคัญต้องมาก่อนให้ใครยืมเงิน,” 2565, <https://today.line.me/th/v2/article/3NEggJE>, สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2568.

² Felix Scholz, “Freedom of Contract: Comprehensive Guide - Meaning & Examples,” 2024, <https://fynk.com/en/blog/freedom-of-contract/>, accessed December 28, 2024.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 6.

⁴ กัธธ พินธุลาภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505), 18.

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 204 วรรคแรก.

ส่วนในกรณีที่หนึ้นมีกำหนดเวลาชำระกันแน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน กฎหมายกำหนดว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิต้องให้เจ้าหนี้ต้องเตือนหรือเรียกร้อง เพราะการชำระหนึ้นนั้นได้มีการกำหนดไว้เป็นการแน่นอนอยู่แล้วการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนึ้นตามกำหนดเวลาดังกล่าว ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัดโดยไม่ต้องเตือนดังที่กล่าวมาอันเป็นการโต้แย้งสิทธิของเจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้นีย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนึ้นดังกล่าวได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อนฟ้อง⁶ ในกรณีผิดนัดเพราะมูลละเมิดนั้นเนื่องจากลูกหนี้ในมูลละเมิดไม่ได้รับประโยชน์แห่งเวลา เนื่องจากเป็นเรื่องล่วงสิทธิผิดหน้าที่กันโดยการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายทั้งโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ลูกหนี้นีย่อมมีหน้าที่ชดใช้ความเสียหายแก่เจ้าหนี้นับตั้งแต่เวลาที่ตนทำละเมิด โดยนัยแห่งมาตรา 206 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาตั้งแต่เวลาที่ทำละเมิดโดยที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องเตือนเลย กรณีการโต้แย้งสิทธิที่ขัดแย้งอยู่แล้วในคดีละเมิดจึงไม่จำเป็นต้องส่งหนังสือบอกกล่าวทวงถาม เจ้าหนี้ก็มีอำนาจฟ้องได้ แต่ในทางปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรมหรือความชัดเจนแม้ในกรณีที่หนึ้นที่มีกำหนดเวลาแน่นอน หรือในมูลละเมิด ทนายความส่วนใหญ่มักจะยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามก่อนเสมอ⁷

ตัวอย่างกรณีการตกเป็นผู้ผิดนัดในกรณีมูลละเมิดนั้นได้มีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 206 ซึ่งถือว่าลูกหนี้ผู้ทำละเมิดผิดนัดมานับแต่เวลาทำละเมิดความว่า “หนึ้นอันเกิดแต่มูลละเมิดลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาตั้งแต่เวลาที่ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 206 เจ้าหนี้หาจำต้องเตือนหรือทวงถามก่อนฟ้องไม่ เจ้าของรถที่ถูกรถอื่นชนเสียหายโดยละเมิด ย่อมเป็นเจ้าหนี้และชอบที่จะฟ้องผู้ขับรถอื่นที่ทำการละเมิดและนายจ้างของผู้ทำละเมิดนั้นได้เลยโดยไม่ต้องทวงถามให้ใช้ค่าเสียหายก่อนผู้รับประกันภัยรถที่ถูกชนซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของรถนั้นไปแล้วก็ชอบที่จะเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยผู้เป็นเจ้าหนี้ได้และชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้นี้อยู่โดยมูลหนึ้นรวมทั้งประกันแห่งหนึ้นนั้นในนามของตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 226 และ 880 ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงฟ้องนายจ้างของผู้ทำละเมิดได้โดยหาจำต้องบอกกล่าวหรือทวงถามเสียก่อนไม่”⁸

โดยสรุป การที่เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนึ้นแต่ลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนึ้นโดยสาระสำคัญก็คือการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่าหนึ้นถึงกำหนดชำระแล้ว นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าอาจจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาหรือด้วยวิธีอื่น อาทิ ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้⁹

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10625/2555.

⁷ พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วยหนึ้น บรรพ 2 มาตรา 194-353 (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงคักทิพย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 34-42.

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1686/2519.

⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, หลักกฎหมายหนึ้น, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2564), 67.

สำหรับประเด็นการบอกกล่าวทวงถามด้วยวาจาได้เคยมีตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกา วินิจฉัยในทำนองว่า “โจทก์ได้มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระหนี้ค่าสินค้าส่งไปที่อื่นอันมิใช่ ภูมิลำเนาของจำเลย จำเลยยังมิได้รับจะถือว่าจำเลยผิดนัดไม่ได้นั้น ศาลฎีกาเห็นว่า การบอก กล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ค่าสินค้ากฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ ข้อเท็จจริงพึงได้ ว่าก่อนที่โจทก์จะมีหนังสือถึงจำเลย โจทก์ได้บอกกล่าวทวงถามด้วยวาจาให้จำเลยชำระหนี้แล้ว เมื่อจำเลยไม่ชำระยอมตกเป็นผู้ผิดนัด โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือเตือนซ้ำอีก แต่ตามคำฟ้อง ของโจทก์และทางพิจารณาไม่ปรากฏชัดว่าจำเลยผิดนัดตั้งแต่เมื่อใด โจทก์จึงควรได้ดอกเบี้ย ตั้งแต่วันฟ้อง”¹⁰

การบอกกล่าวให้ลูกหนี้กระทำการชำระหนี้ การบอกเลิกสัญญาหรือบอกกล่าวให้คู่สัญญา หรือคู่กรณีอีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้น แม้ในบางกรณีกฎหมายมิได้กำหนดว่าจะต้องทำตาม แบบหรือต้องการหลักฐานแต่ประการใด จะเป็นการเตือนด้วยวาจาต่อตัวที่เินแห่งใดก็ได้ มีผล ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดได้เหมือนกันทั้งนั้น แต่ในทางปฏิบัติหรือใน “เชิงคดี” การบอกกล่าวด้วย วาจาเพียงประการเดียวหากลูกหนี้ปฏิเสธว่าไม่มีการบอกกล่าวทวงถามขึ้นก็ไม่สามารถพิสูจน์ ในศาลได้ว่าได้มีการบอกกล่าวแล้ว ศาลก็จะไม่บังคับให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามที่เจ้าหนี้ ต้องการ ดังนั้นหากมีเป็นหนังสือบอกกล่าวทวงถามมาแสดงเป็นหลักฐานต่อศาลย่อมทำให้ ค่ากล่าวอ้างว่าการบอกกล่าวทวงถามโดยชอบแล้วมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่า¹¹

การบอกกล่าวทวงถามล่วงหน้านั้นอาจกำหนดระยะเวลาอันแน่นอนไว้ ซึ่งอาจกำหนดเวลา เป็น 3 วัน 7 วัน 15 วัน หรือ 30 วัน แล้วแต่ความเหมาะสมในมูลหนี้ อันเป็นเวลาพอสมควร เนื่องจากการนำเสนอคดีต่อศาลในอนาคตจะต้องมีการถูกโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่อง เกี่ยวกับอำนาจฟ้อง ในบางกรณีโดยสภาพแห่งข้อหาแล้วการโต้แย้งสิทธิอาจไม่ชัดเจนเพียงพอ หรือบางกรณีมีกฎหมายบังคับไว้ว่าต้องมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามก่อนถึงจะฟ้องคดีได้ จึงอาจ กล่าวได้ว่าหนังสือบอกกล่าวทวงถามเป็นเงื่อนไขหนึ่งของอำนาจฟ้อง แต่อย่างไรก็ตามมิใช่ว่า ทุกคนจะต้องยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามเสมอไป เช่น กรณีการโต้แย้งสิทธิที่ชัดเจนอยู่แล้วใน คดีละเมิดขับรถชนผู้เสียหาย ก็เป็นกรณีที่ไม่ต้องยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามก็มีอำนาจฟ้องได้ แต่ดังที่กล่าวไว้เบื้องต้นแล้วว่าในทางปฏิบัติทนายความส่วนใหญ่จะมีการยื่นหนังสือบอก กล่าวทวงถามก่อนเสมอ เพราะไม่ประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งยกขึ้นเป็นข้อกล่าวอ้างได้ว่าไม่มีการ แจ้งเตือนล่วงหน้า ถือได้ว่าเป็นการปิดช่องทางเพื่อลดภาระหน้าที่ศาลในการวินิจฉัยประเด็น แห่งคดี โดยก่อนฟ้องคดีมีการทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม เช่น หนังสือบอกเลิกสัญญา หนังสือบอกกล่าวบังคับจำนอง เป็นต้น จะต้องบรรยายเรื่องการบอกกล่าวทวงถามในคำฟ้อง ด้วยเสมอ และต้องอ้างเอกสารท้ายคำฟ้องด้วยสองฉบับคือ สำเนาหนังสือบอกกล่าวทวงถามที่ ได้ส่งไปแล้ว และใบตอบรับของบริษัทไปรษณีย์ไทยจำกัด ซึ่งข้อกฎหมายที่บังคับให้เจ้าหนี้

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 872/2527.

¹¹ เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2505), 542.

จะต้องยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามไปยังลูกหนี้ก่อนเสมอ หากไม่มีการยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามก็อาจเสียสิทธิในการรับชำระหนี้ อาทิ การบังคับจำนอง การบังคับจำนำ การผิณฑ์กรณีค้าประกัน ความรับผิดชอบของผู้เช่าและการเลิกสัญญา การจ้างแรงงาน และการเข้าซื้อรถยนต์ เป็นต้น ข้อดีประการหนึ่งของการยื่นหนังสือบอกกล่าวทวงถามไปยังลูกหนี้ก่อนก็เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่มีความรับผิดชอบได้เข้ามาเจรจากับเจ้าหนี้ เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้นส่งผลให้ลดปริมาณการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็นอีกทางหนึ่ง¹²

กรณีตัวอย่างสำหรับการบังคับจำนองเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้รับจำนองประสงค์จะฟ้องบังคับจำนองประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 บังคับให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้จำนองซึ่งเป็นลูกหนี้ ในคำบอกกล่าวนั้นเจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ผู้จำนองชำระหนี้จำนอง และกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องเป็นกำหนดเวลาอันสมควรด้วย เพื่อให้โอกาสผู้จำนองชำระหนี้จำนอง ทำให้ไม่ต้องถูกฟ้องให้ศาลสั่งยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองไปขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระหนี้ การบอกกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับจำนองจะต้องกระทำให้ถูกต้องก่อนจึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ การบอกกล่าวดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาที่จะต้องมีการแสดงเจตนา คือผู้จำนอง เรื่องนี้เคยมีกรณีขึ้นสู่ศาลฎีกาโดยศาลฎีกาวินิจฉัยโดยสรุปว่า “เมื่อผู้จำนองถึงแก่กรรมมรดกของผู้จำนองซึ่งรวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จำนองย่อมตกทอดแก่ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599, 1600 ถ้ามีผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองแล้ว โจทก์ผู้รับจำนองประสงค์จะบังคับจำนองโจทก์ต้องมีเจตนาบอกกล่าวแก่ผู้รับโอนล่วงหน้าเดือนหนึ่งก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735 ถ้ายังไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนอง แต่ผู้จำนองมีทายาทหรือผู้จัดการมรดก โจทก์ต้องบอกกล่าวแก่บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นเสมือนผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนอง การบอกกล่าวนี้ต้องทำเป็นจดหมายหรือหนังสือ และต้องบอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือนโจทก์จึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ โจทก์มิได้บอกกล่าวบังคับจำนองแก่จำเลยซึ่งเป็นทายาทของผู้จำนองก่อนฟ้องและการที่โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองตามกฎหมาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องบังคับจำนอง”¹³ ส่วนกรณีสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาอุปกรณ์และเป็นสัญญาที่บุคคลภายนอกที่ยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ในการที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้เท่านั้น ปัจจุบันจึงมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อมุ่งให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกันเพิ่มมากขึ้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557) มุ่งให้เกิดความคุ้มครองในเรื่องความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพัน โดยมีข้อกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหน้าที่บอกกล่าวการผิณฑ์ชำระหนี้ไปยังผู้ค้ำประกันภายใน

¹² ธีระศักดิ์ สุโชตินันท์ และณัฐพิมล สมเจษ, *คู่มือทนายความฝึกหัดคดีแพ่ง (ภาคปฏิบัติ)* (กรุงเทพฯ: ธนาพรส จำกัด, 2562), 101.

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5553/2542.

ระยะเวลา 60 วัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีผลคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกันตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย¹⁴

อย่างไรก็ตามตามมีแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อตกลงในสัญญาค้าประกันว่าหากได้มีข้อตกลงกันไว้ว่า สัญญาค้าประกันระบุว่าให้ส่งหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้กับผู้ค้าประกันโดยชอบ แม้จะมีได้รับก็ถือว่ามิผลผูกพันกันตามกฎหมายและให้ถือว่าได้มีการส่งหนังสือบอกกล่าวทวงถามโดยชอบแล้วสรุปความว่า “ตามสัญญาค้าประกันระบุว่าบรรดาหนังสือ จดหมาย คำบอกกล่าวใด ๆ ของเจ้าของที่ส่งไปยังที่อยู่ของข้าพเจ้าตามสัญญานี้ โดยส่งเองหรือส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนหรือไม่ลงทะเบียนไม่ว่าจะถึงตัวหรือไม่ถึงตัว และไม่ว่าจะมีผู้ได้รับหรือไม่มีผู้ใดยอมรับไว้ หรือไม่ยอมรับภายในกำหนดที่ไปรษณีย์แจ้งให้มารับ ข้าพเจ้ายินยอมผูกพันให้ถือว่าหนังสือ จดหมาย หรือคำบอกกล่าวใด ๆ นั้นได้ส่งให้ข้าพเจ้าโดยชอบแล้ว เมื่อโจทก์ได้ส่งหนังสือขอให้ชำระหนี้และบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไปตามที่อยู่ของจำเลยที่ 2 ตามที่แจ้งไว้ในสัญญาค้าประกัน แม้ทางไปรษณีย์จะคืนหนังสือที่ส่งไปให้จำเลยที่ 2 เนื่องจากจำเลยที่ 2 ไม่มารับภายในกำหนดก็ตามที่ถือว่าจำเลยที่ 2 ได้รับหนังสือบอกกล่าวโดยชอบแล้ว โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 2 ให้รับผิดชอบตามสัญญาค้าประกันได้”¹⁵

ถวัลย์ รุยาพร¹⁶ได้สรุปสาระสำคัญสิ่งที่ต้องบรรจุไว้ในหนังสือดังกล่าว สรุปขั้นตอนการเขียนหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้ดังนี้

- สถานที่ทำหนังสือ
- วันที่ทำหนังสือ
- เริ่มต้นด้วย เรื่อง เรียน อ้างถึงสิ่งที่ส่งมาด้วย
- ข้อความกล่าวถึง หรือนิติสัมพันธ์ ระหว่างคู่ความ
- ข้อความที่เกี่ยวกับการขอ หรือจะบังคับให้ลูกหนี้ หรือผู้ที่รับหนังสือบอกกล่าวจะต้องปฏิบัติตามที่แจ้ง
- คำลงท้ายและการลงลายมือชื่อของนายความหรือคู่ความ หรือผู้รับมอบอำนาจ

อย่างไรก็ตามจากสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นมิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือบอกกล่าวทวงถามเพิ่มเติม ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแจกแจงรายละเอียดขององค์ประกอบของหนังสือบอกกล่าวทวงถามเพิ่มเติมมากกว่านี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบและเข้าใจถึงศิลปะการสื่อความทวงถามนี้มากขึ้น

ในกรณีที่เจ้าหนี้มีความประสงค์จะมอบหมายให้ผู้อื่นกระทำการทวงถามหนี้แทนตนก็ย่อมจะกระทำได้ และหากตัวแทนของเจ้าหนี้ได้ทำการทวงถามเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วก็

¹⁴ ปองปรีชัญ เกษาสวรรณ, สุวนัย ทะคำสอน และกฤษณะ ตุ่มกตากร, “ปัญหาการบอกกล่าวการผินผิดชำระหนี้ของลูกหนี้กับการคุ้มครองผู้ค้าประกัน,” *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* 17, ๑.1 (มกราคม - เมษายน 2566): 1-9.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 220/2562.

¹⁶ ถวัลย์ รุยาพร, *ว่าความ การถามพยาน และการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563), 10.

ย่อมมีผลเท่ากับเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนด้วยตัวเอง ปัจจุบันตัวแทนของเจ้าหนี้มักเป็นไปในรูปแบบ
ทนายความผู้รับมอบอำนาจ หรือบริษัทรับทวงหนี้ตามกฎหมาย อาทิ ผู้ประกอบธุรกิจทวงหนี้
และผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ด้วย ซึ่งในกรณีผู้รับมอบอำนาจมาทุกกรณี
หากเจ้าหนี้ทวงถามต่อหน้าต้องนำหลักฐานการมอบอำนาจมาแสดงด้วย โดยข้อห้ามในการทวง
หนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กล่าวโดยสรุปมีดังนี้

- ห้ามทวงถามหนี้กับคนอื่นซึ่งมิใช่ลูกหนี้ เว้นแต่บุคคลที่ลูกหนี้ระบุไว้
- ห้ามบอกความเป็นหนี้ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่น เนื่องจากกฎหมายไม่ให้ประจานลูกหนี้ หรือ
ทำให้ลูกหนี้เสียชื่อเสียง โดยบอกคนที่ไม่เกี่ยวข้องยกเว้นเป็นคนในครอบครัวลูกหนี้ เช่น สามี
ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน เป็นต้น
- ห้ามใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจ บนซองจดหมาย หนังสือหรือ
สื่อใด ๆ ให้(บุคคลอื่น) เข้าใจว่าติดต่อเพื่อทวงหนี้
- ห้ามติดต่อแสดงตนทำให้ผู้ติดต่อดำเนินใจผิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อของ
ลูกหนี้
- ห้ามข่มขู่ ใช้ความรุนแรง หรือกระทำการอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย
ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น
- ห้ามใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น
- ห้ามทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำกับการทวงถาม
หนี้ประกาศ¹⁷

3. วิเคราะห์รูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถามตามกฎหมายไทย

เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดบังคับแบบในการทำหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้ แต่โดยนัย
แห่งกฎหมายลักษณะหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามพระราชบัญญัติการ
ทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 การทวงหนี้ย่อมต้องกระทำอย่างระมัดระวัง ไม่ไปกระทบสิทธิของ
ลูกหนี้ เพราะแม้กฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้ในการทวงถามหนี้ของตนเข้ากับลูกหนี้ได้ก็ตาม แต่
กฎหมายก็วางกรอบอันเป็นขอบเขตไว้เพื่อจำกัดมิให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิอันเป็นการรังแกลูกหนี้ ซึ่ง
จากการศึกษานัยยะแห่งกฎหมายลักษณะหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตาม
พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 เห็นว่าควรมีรูปแบบของหนังสือทวงถาม(ชำระหนี้)
ตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยทั้งหมด 9 ส่วน ดังนี้

¹⁷ นภาง เอกอัคร และธนวัต รินธนาเลิศ, “กฎหมายคุ้มครองสิทธิลูกหนี้ที่ถูกทวงหนี้เพียงใด?,” 2564,
https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_12May2021.html, สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567.

3.1 ส่วนการบรรยายถึงสถานที่จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

มักถูกระบุไว้บริเวณด้านมุมขวาบนของหนังสือเสมอโดยมีคำขึ้นต้นตัวอย่างเช่น
หาที่..... หรือ เขียนที่..... หรือ ไม่อาจมิได้ระบุคำขึ้นต้นเลยก็ได้โดยระบุชื่อสถานที่ เลขที่ตั้ง
หมู่ ถนน แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ และจังหวัดอย่างละเอียด

3.2 ส่วนการบรรยายถึงวันเดือนปีในการเขียนหนังสือบอกกล่าวทวงถามขึ้น

วันเดือนปีที่จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถามจะถูกวางไว้บริเวณกลางหน้ากระดาษ
บรรทัดถัดจากสถานที่จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม ตัวอย่างเช่น วันที่.....เดือน.....ปี.....
เป็นต้น

3.3 ส่วนหัวเรื่อง หรือประเด็นเรื่องที่ต้องการบอกกล่าวทวงถามขอให้ลูกหนี้ปฏิบัติตาม

หัวเรื่องประเด็นคือการอ้างถึงนิติสัมพันธ์ หรือมูลหนี้ หรือการโต้แย้งสิทธิให้ผู้บอก
กล่าวทวงถามประสงค์ให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามมักขึ้นต้นด้วยคำว่า “ขอให้...” ตัวอย่างเช่น ขอให้
ชำระหนี้ หรือขอให้ชำระหนี้และบอกกล่าวบังคับจำนอง หรือขอให้ชดใช้ค่าเสียหายและค่า
สินไหมทดแทน เป็นต้น

3.4 ส่วนบรรยายถึงนามของผู้รับหรือลูกหนี้ผู้ต้องถูกบอกกล่าวทวงถาม

เป็นการระบุตัวลูกหนี้ผู้รับหนังสือเพื่อให้ปฏิบัติการชำระหนี้โดยลูกหนี้ เป็นการระบุ
ชื่อและนามสกุลโดยมีคำขึ้นต้นว่า “เรียน...” ตัวอย่างเช่น “เรียน นายมานะ มานี” เป็นต้น

3.5 ส่วนบรรยายถึงเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ หรือเป็นมูลเหตุแห่ง ข้อพิพาท

เป็นการอ้างอิงถึงข้อตกลง หรือนิติสัมพันธ์ตามเอกสารที่พิพาทกันอยู่ ตัวอย่างเช่น
“อ้างอิง สัญญาซื้อขายฉบับลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2567” เป็นต้น

3.6 ส่วนการบรรยายถึงความเป็นมาของเรื่องโดยย่อและความผูกพันทางกฎหมายของ คู่กรณี

โดยระบุข้อเท็จจริงโดยย่อและนิติสัมพันธ์ที่คู่กรณีมีต่อกัน อันเป็นสาเหตุแห่งเรื่องราว
ซึ่งอาจเกิดจากนิติกรรมสัญญาผูกพันกันมาก่อน เช่น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาเช่า สัญญาจะซื้อ
จะขายที่ดิน เป็นต้น โดยจะต้องระบุให้ชัดเจนแสดงถึงความผูกพันทางกฎหมายระหว่างคู่กรณี
ของสัญญานั้น ๆ หรือถ้าเป็นกรณีนี้อันเกิดจากนิติเหตุ เช่น มูลละเมิด ก็ต้องบรรยาย
ข้อเท็จจริงโดยย่อและระบุว่าเป็นการละเมิดโดยจงใจหรือเป็นการละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ
อย่างไร

รูปแบบของคำขึ้นต้นของย่อหน้าแรกนี้มักใช้คำว่า “ตามที่...” และลงท้ายด้วยคำว่า
“ซึ่งท่านได้ทราบติดอยู่แล้วนั้น” เพื่อเป็นการทำความเข้าใจความเตือนความจำลูกหนี้ หรือคู่กรณีอีกฝ่ายว่า
เขาได้ทราบข้อเท็จจริงนี้อยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น ตามที่ท่านได้กู้ยืมเงินไปจากนางสาวซูใจ ใจงาม
เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2561 เป็นเงินจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) โดยได้รับเงิน
ครบถ้วนแล้วในวันทำสัญญา โดยตกลงให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และมีกำหนด
ชำระคืนภายในวันที่ 11 ตุลาคม 2566 ซึ่งท่านได้ทราบติดอยู่แล้วนั้น เป็นต้น

3.7 ส่วนการบรรยายเกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิ และความเสียหายที่เกิดขึ้น

เป็นย่อหน้าที่ต้องระบุถึงพฤติการณ์ข้อขัดแย้ง การผิดนัด ผิดสัญญา หรือการก่อการละเมิดได้สร้างความเสียหายไว้อย่างไร ซึ่งจะต้องบรรยายให้ปรากฏชัดว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอย่างไรบ้างคิดคำนวณเป็นตัวเงินได้เท่าใด หากเป็นกรณีบอกกล่าวทวงถามเรียกคืนเงินกู้ยืมซึ่งลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ จะต้องบรรยายถึงความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด ตัวอย่างเช่น ในเวลาต่อมาความปรากฏว่าท่านได้ผิดนัดชำระหนี้กู้ยืมเงินดังกล่าว โดยมิได้ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ในวันที่ 11 ตุลาคม 2566 บัดนี้ ล่วงเลยกำหนดชำระหนี้มาเป็นเวลานานแล้ว ท่านมิได้ชำระหนี้ให้แก่นางสาวซูใจ ใจงาม อีกเลย โดยมีต้นเงินที่ท่านค้างชำระจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) และดอกเบี้ยตามสัญญาอีก 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 13,000 บาท (หนึ่งหมื่นสามพันบาทถ้วน) เป็นต้น

3.8 ส่วนการบรรยายถึงส่วนบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ หรือสิ่งที่ขอให้ผู้รับหนังสือบอกกล่าวทวงถามปฏิบัติตาม

เป็นส่วนที่บรรยายให้ลูกหนี้เข้าใจได้โดยง่ายว่าฝ่ายเจ้าหนี้มีความประสงค์ให้ตนปฏิบัติตามอย่างไร โดยมีเงื่อนไขเวลากำหนดให้ปฏิบัติอย่างชัดเจน และถ้าหากไม่มีการปฏิบัติตามจะมีผลทางกฎหมายเป็นอย่างไร โดยไม่เป็นการข่มขู่ คุกคาม หรือประจานให้ลูกหนี้ได้รับความหวาดกลัวหรืออับอายเกินสมควร ตัวอย่างเช่น ข้าพเจ้าในฐานะทนายความผู้รับมอบอำนาจจากนางสาวซูใจ ใจงาม จึงแจ้งมาเพื่อขอให้ท่านนำเงินจำนวน 13,000 บาท (หนึ่งหมื่นสามพันบาทถ้วน) มาชำระให้แก่นางสาวซูใจ ใจงาม ภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ท่านได้รับหนังสือบอกกล่าวทวงถามฉบับนี้ มิฉะนั้นนางสาวซูใจ ใจงาม มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายกับท่านต่อไป เป็นต้น

3.9 ส่วนข้อความลงท้าย และลายมือชื่อผู้จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

เป็นมารยาทการส่งหนังสือเป็นทางการโดยลงท้ายหนังสือย่อหน้าสุดท้ายบริเวณตรงกลางหนังสือด้วยคำว่า “ขอแสดงความนับถือ” พร้อมกับลงลายมือชื่อทนายความผู้รับมอบอำนาจด้วย

กล่าวโดยสรุป ภาพรวมของหนังสือบอกกล่าวทวงถามจะต้องมีลักษณะชัดเจนมีที่มาที่ไปแห่งการทวงถามตักเตือนให้ลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามอยู่ถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามกฎหมายลักษณะหนี้ ทั้งภาษาที่ใช้ในหนังสือบอกกล่าวทวงถามจะต้องเป็นภาษาสุภาพและเป็นทางการ แม้ว่าจะมิได้มีบทกฎหมายระบุชี้ชัดลงไปว่าจะต้องมีถ้อยคำใดบ้างสำหรับการบอกกล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ หรือตักเตือนอีกฝ่ายก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าการทวงหนี้กับผู้อื่นเป็นมารยาทที่จะไม่ใช้ถ้อยคำที่หยาบคาย ข่มขู่ คุกคาม ส่อเสียด ประชดประชัน เนื่องจากทุกถ้อยคำล้วนมีผลทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังเช่นเคยมีแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 6757/2560 ซึ่งวินิจฉัยสรุปความได้ว่า “จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงินโจทก์ 595,500 บาท ตกลงชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 1 ต่อเดือน จำเลยได้รับเงินที่กู้ยืมครบถ้วนแล้ว หลังจากทำสัญญาจำเลยไม่

ชำระต้นเงินคงชำระดอกเบี้ย 4 ครั้ง รวมเป็นเงิน 6,550 บาท การที่โจทก์ส่งข้อความทางเฟสบุ๊ก ถึงจำเลยมีใจความว่า “เงินทั้งหมด 670,000 บาท ไม่ต้องส่งคืนยกให้หมดไม่ต้องส่งดอกอะไรมาให้จะได้ไม่ต้องมีภาระหนี้สินติดตัว” การส่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการสนทนาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงต้องนำ พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 มาตรา 7 ถึง มาตรา 9 มาใช้บังคับด้วย แม้ข้อความนี้จะไม่มีการลงลายมือชื่อโจทก์ก็ตาม แต่การส่งข้อความทางเฟสบุ๊กจะปรากฏชื่อผู้ส่งด้วยและโจทก์ก็ยอมรับว่าได้ส่งข้อความถึงจำเลยจริง ข้อความการสนทนาดังกล่าวจึงรับฟังได้ว่า เป็นการแสดงเจตนาปลดหนี้ให้แก่จำเลยโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือตาม ป.พ.พ. มาตรา 340 แล้ว หนี้ตามสัญญาไย้มยอมระงับ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้แก่โจทก์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง”¹⁸

1. ส่วนการบรรยายถึงสถานที่
จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

2. ส่วนการบรรยายถึงวันเดือนปีในการเขียนหนังสือบอก
กล่าวทวงถามขึ้น

3. ส่วนหัวเรื่อง หรือประเด็นเรื่องที่ต้องการบอกกล่าวทวงถามขอให้ลูกหนี้ปฏิบัติตาม

4. ส่วนบรรยายถึงนามของผู้รับหรือลูกหนี้ผู้ต้องถูกบอกกล่าวทวงถาม

5. ส่วนบรรยายถึงเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ หรือเป็นมูลเหตุแห่งข้อพิพาท

6. ส่วนการบรรยายถึงความเป็นมาของเรื่องโดยย่อและความผูกพันทางกฎหมายของคู่กรณี

7. ส่วนการบรรยายเกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิ และความเสียหายที่เกิดขึ้น

8. ส่วนการบรรยายถึงส่วนบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ หรือสิ่งที่ขอให้ผู้รับหนังสือบอกกล่าว
ทวงถามปฏิบัติตาม

9. ส่วนข้อความลงท้าย และลายมือชื่อผู้จัดทำหนังสือบอก
กล่าวทวงถาม

ภาพ 1 รูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

ที่มา: พัทธ์ ศศิสุวรรณ, *สรุปจากรูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถาม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 2567.

ข้อดีของการทำหนังสือบอกกล่าวทวงถามก็คือเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ได้ทราบถึงหน้าที่ตนที่ต้องปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ตามนิติสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะในมูลหนี้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการแจ้งเตือนลูกหนี้ก่อน เป็นการให้ระยะเวลาและแนวทางที่เหมาะสมแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้ของตน ทั้งการทำให้เป็นหนังสือบอกกล่าวทวงถามส่งโดยตรงถึงตัวลูกหนี้ย่อมเป็นการ

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6757/2560.

ประกันว่าผู้อื่นที่ไม่ใช่ตัวลูกหนี้จะทราบเรื่องที่ลูกหนี้เป็นหนี้ผู้อื่นและทำให้ลูกหนี้อับอาย ส่วนในหน้าที่ที่กำหนดชำระแน่นอนตามปฏิทินนั้นโดยปกติไม่มีความจะเป็นที่เจ้าหนี้ต้องเตือนหรือทวงถามลูกหนี้แต่อย่างใด เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ลูกหนี้อย่อมต้องรู้หน้าที่ของตนในการปฏิบัติการชำระหนี้ นั้น เพียงแต่ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้ผู้มั่งคั่งธรรมดาอาจให้ออกาสลูกหนี้อีกครั้งโดยการส่งหนังสือแจ้งเตือนทวงถามก็ย่อมทำได้ไม่มีกฎหมายห้าม

นอกจากนี้ในการทวงหนี้ผู้ซึ่งมีวิชาชีพทนายความจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบระมัดระวังมิให้กระทบต่อเกียรติของทนายความ เพราะทนายความได้เป็นผู้อุทิศตนให้แก่การศึกษาค้นคว้าวิชากฎหมายโดยตลอดเวลานั้น ควรนำความรู้ที่ได้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ประจำประกอบและผดุงความยุติธรรม มิใช่เพียงฝ่ายลูกความตนเท่านั้นแต่ควรคำนึงถึงสังคมด้วยโดยสิ่งที่ทนายความจะต้องระลึกถึงอยู่เสมอก็คือวิชาชีพแห่งตนเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชน การกระทำใดๆของตนจะต้องอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม หากทนายความเห็นว่าคดีใดพอมีช่องทางที่สามารถประนีประนอมยอมความกันได้ก็ควรพูดให้ตัวความประนีประนอมกัน ไม่ควรยุยงให้สู้คดีเพื่อหวังผลประโยชน์จากการที่ผู้อื่นเป็นความกัน

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

การใช้กฎหมายคือสิ่งหนึ่งที่นักนิติศาสตร์มุ่งสร้างสรรค์ให้เกิดความยุติธรรม ผ่านภาษาและท่วงทำนองที่งดงามสามารถโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อถือ และคล้อยตามความเห็นของตน สอดคล้องกับแนวคิดนิติสุนทรียศาสตร์ (Legal Aesthetics)¹⁹ ที่มองว่ากฎหมายคืองานศิลปะแขนงหนึ่ง หน้าที่ของนักนิติศาสตร์นอกจากการศึกษากฎหมายในฐานะศาสตร์วิชาที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนแล้ว การศึกษากฎหมายเพื่อพัฒนาสถานะของกฎหมายให้งดงามยิ่งขึ้นในหลากหลายมิติก็เป็นสิ่งที่ขาดมิได้ โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่รับมอบหมายจากเจ้าหนีนักกฎหมาย หรือทนายความผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ ซึ่งจะต้องใช้ศิลปะในการทวงถามการชำระหนี้ให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย แม้กฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้อย่างชัดเจนก็ตาม

ในบทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการทำหนังสือทวงถามหรือบอกกล่าวทวงถามให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ อันเป็นกรณีศึกษาในขั้นก่อนการฟ้องคดีต่อศาล การที่เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แต่ลูกหนี้ไม่ยอมชำระนั้นโดยสาระสำคัญก็คือการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าอาจจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจา หรือด้วยวิธีอื่น อาทิ ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ และเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดรูปแบบของหนังสือบอกกล่าวทวงถามไว้ ส่งผลให้ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้ หรือ

¹⁹ ทิฆัมพร รอดขันเมือง, “นิติสุนทรียศาสตร์: เครื่องมือวิเคราะห์ความยุติธรรม,” *วารสารกฎหมายนิติพัฒน* นิตย 11, ฉ.1 (มกราคม - มิถุนายน 2565): 11-12.

ทนายความผู้รับมอบอำนาจในการทวงหนี้จึงสามารถร่างข้อความในหนังสือบอกกล่าวทวงถามได้โดยอิสระภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิลูกหนี้ตามกฎหมาย หากมีลักษณะขัดต่อหลักการดังกล่าวเจ้าหนี้ หรือบุคคลผู้จัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถามอาจต้องรับผิดชอบทางอาญา วิธีการหลีกเลี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายก็คือต้องไม่มีลักษณะคุกคาม ปล่อยดูหมิ่น หรือทำให้ลูกหนี้เดือดร้อนอับอาย ข้อสำคัญก็คือต้องมีเนื้อหาเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ทราบ และตระหนักถึงหน้าที่แห่งตนในการปฏิบัติตามชำระหนี้โดยครบถ้วน การบอกกล่าวทวงถามนี้เมื่อพิจารณาจากหลักในความเป็นจริงของบุคคลผู้มีข้อพิพาทกัน อาจนำมาซึ่งสันติระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ หรืออาจนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ก็ได้

การทวงหนี้จึงมีมิติทั้งด้านกฎหมาย และการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) ซ้อนทับกันอยู่ การใช้สิทธิกฎหมายตามใจเจ้าหนี้เพื่อทวงถามหนี้เพียงประการเดียวอาจนำมาซึ่งความยุติธรรมได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งการทวงถามให้ผู้อื่นชำระหนี้ก็เป็นศิลปะประการหนึ่งที่ต้องประกอบไปด้วยความงดงามทางด้านภาษา การให้เหตุผล และการโน้มน้าวใจลูกหนี้ ให้เชื่อถือน้อยตามนำไปสู่การปฏิบัติตามชำระหนี้ตามประสงค์ของเจ้าหนี้ ทั้งต้องทำภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายที่ไม่เป็นการคุกคาม ข่มขู่ หรือทำให้ลูกหนี้รู้สึกว่าคุณประจาน ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น

4.2 ข้อเสนอแนะ

รูปแบบหนังสือบอกกล่าวทวงถามชำระหนี้ควรมียอดประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. บรรยายถึงสถานที่และวันเดือนปีที่บอกกล่าวทวงถาม
2. บรรยายถึงเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกิดขึ้น ว่าใครทำอะไรที่ไหน อย่างไร พร้อมระบุค่าขอบังคับ หรือสิ่งที่จะบังคับเอาจากลูกหนี้โดยละเอียด
3. เนื้อความในหนังสือบอกกล่าวทวงถามต้องไม่มีลักษณะข่มขู่ คุกคาม ประจานให้ลูกหนี้อับอาย รวมถึงห้ามใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจ บนซองจดหมาย หนังสือหรือสื่อใด ๆ ให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าติดต่อเพื่อทวงหนี้

5. ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะการทวงหนี้อย่างสร้างสรรค์ภายใต้กฎหมายไทย เพื่อศึกษารูปแบบการทวงหนี้ที่เหมาะสมทั้งด้านกฎหมาย และสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับหนี้ นิติกรรมและสัญญา หลักวิชาชีพกฎหมาย และการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย ทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอาชีพทนายความ และผู้ประกอบการอาชีพทวงหนี้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ในอนาคตควรพิจารณากำหนดหลักการเป็นข้อกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการบอกกล่าวทวงถามเพิ่มเติมเข้าไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องหนี้ เพื่อให้มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับการบอกกล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ โดยเฉพาะในยุคที่โลกขับเคลื่อนไปสู่ยุคดิจิทัล

บรรณานุกรม

- กำธร พันธูลาภ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505.
- ทิมมพร รอดขันเมือง. “นิติสุนทรียศาสตร์: เครื่องมือวิเคราะห์ความยุติธรรม.” *วารสารกฎหมายนิติพัฒน์* ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565): 11-12.
- ถวัลย์ รุยาพร. *ว่าความ การถามพยาน และการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563.
- เทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 มาตรา 194-353. กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศักทีย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ธีระศักดิ์ สุโชตินันท์ และณัฐพิมล สมเจษ. *คู่มือทนายความฝึกหัดคดีแพ่ง (ภาคปฏิบัติ)*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส จำกัด, 2562.
- นภาง เอกอัคร และธนวัต รินธนาเลิศ. “กฎหมายคุ้มครองสิทธิลูกหนี้ที่ถูกทวงหนี้เพียงใด?” 2564. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_12May2021.html. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567.
- ปองปรีชญ์ เกษาสวรรณ, สุระนัย ทะคำสอน และกฤษณะ ตุ่มกตากร. “ปัญหาการบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้กับการคุ้มครองผู้ค้าประกัน.” *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* 17, ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2566): 1-9.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. *หลักกฎหมายหนี้*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2564.
- เสนีย์ ปราโมช. *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2505.
- Felix Scholz. “Freedom of Contract: Comprehensive Guide - Meaning & Examples.” 2024. <https://fynk.com/en/blog/freedom-of-contract/>. accessed December 28, 2024.
- The Bangkok Insight. “4 ข้อมูลสำคัญต้องมีก่อนให้ใครยืมเงิน.” 2565. <https://today.line.me/th/v2/article/3NEggJE>, สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2568.